

Mieczysław SPRENGEL
Justyna ESKA-MIKOŁAJEWSKA

Unijno-australijska współpraca w dziedzinie obrony. Przypadek Polski

Streszczenie

Artykuł przedstawia problematykę dotyczącą współpracy Polski i Australii w obszarze obrony. Podstawą do nawiązania relacji między obydwojma państwami są europejskie korzenie Australii oraz jej gospodarcze, polityczne i kulturowe powiązania z Europą. Australia staje się jednym z ważniejszych partnerów Unii Europejskiej, o czym niewątpliwie świadczy negocjowana obecnie umowa o wolnym handlu. Wzmocnieniu ulegają także australijsko-unijne relacje w zakresie bezpieczeństwa i obrony. Odzwierciedleniem intensyfikacji tych kontaktów są wspólne działania w zakresie zwalczania terroryzmu, przestępczości zorganizowanej czy zakupów uzbrojenia. Współpraca na linii Australia – UE oddziałuje pozytywnie na stosunki polsko-australijskie w dziedzinie obrony. Bazę dla ich dalszego rozwoju stanowią wspólne tradycje, wartości oraz interesy. Zainteresowanie Australii Polską jako potencjalnie ważnym partnerem, nie tylko na płaszczyźnie gospodarczej czy politycznej, ale również obronnej, skutkuje zapowiedziami wzmocnionej współpracy dwustronnej, wymiany doświadczeń w zakresie rozwoju zdolności obronnych i przemysłu zbrojeniowego oraz transferu własności intelektualnej. Celem przeprowadzonej analizy jest ukazanie stanu obecnego oraz perspektyw polsko-australijskiej kooperacji, w związku z deklaracjami instytucjonalizacji tych stosunków w postaci umowy o współpracy w dziedzinie obrony.

Słowa kluczowe: obrona, współpraca, Polska, Australia, UE.

Australia, silnie powiązana z Europą historycznie, kulturowo-cywilizacyjnie, gospodarczo i politycznie, staje się na współczesnej arenie międzynarodowej jednym z ważniejszych partnerów Unii Europejskiej (UE). Wzmocnieniu ulegają również australijsko-unijne relacje wzajemne w dziedzinie bezpieczeństwa i obrony, o czym świadczą podejmowane wspólnie działania w zakresie zwalczania terroryzmu, przestępczości zorganizowanej czy zakupów uzbrojenia. Pogłębienie współpracy australijsko-unijnej oddziałuje pozytywnie na stosunki polsko-australijskie, przede wszystkim w wymiarze gospodarczym i politycznym. Jednak Australia zwiększa swoje zainteresowanie Polską również jako potencjalnie ważnym partnerem w sferze obronności. Skutkuje to zapowie-

dziami wzmocnionej współpracy dwustronnej, w tym wymiany doświadczeń w zakresie rozwoju zdolności obronnych i przemysłu zbrojeniowego oraz transferu własności intelektualnej. Opis i analiza polsko-australijskiej kooperacji w dziedzinie obrony mają służyć realizacji celu prezentowanego artykułu, którym jest przedstawienie genezy oraz podstaw kształtujących się relacji dwustronnych wraz z określeniem perspektyw rozwoju współpracy w tym obszarze. Stanowi to punkt wyjścia dla przyjętej w niniejszym opracowaniu tezy badawczej, że wyznawane przez Polskę i Australię wspólne wartości oraz powiązanie obu państw interesami i sojusznikami na całym świecie, stanowi pozytywną przesłankę do prawnego uregulowania stosunków w dziedzinie obronności.

Relacje Australii z Europą jako podstawa relacji polsko-australijskich

Australię z kontynentem europejskim łączą silne związki bardzo zróżnicowanej natury. Sama geneza powstania Australii wiąże się z wyprawami kolejno trzech narodów zamieszkujących Stary Kontynent. Jako pierwsi do wybrzeży australijskich już w XVI w. dotarli *de facto* Portugalczycy, jednak zajęli się oni głównie nawiązywaniem relacji handlowych w Indiach, Chinach oraz na obszarze Azji Południowo-Wschodniej. W połowie XVII w. do odległego brzegu Australii przybili Holendrzy pod przewodnictwem Abela Tasmana. Określili ją mianem „Nowej Holandii”, uznając, że terytorium to nie nadaje się do zamieszkania przez Europejczyków z uwagi na klimat i warunki przyrodnicze. Dopiero w XVIII w. obszarami Azji Wschodniej i Oceanii zainteresowali się Anglicy, którzy przejęli kontrolę nad szlakami komunikacyjnymi w tym rejonie świata. Rozpoczęte w 1768 r. ekspedycje James Cooka, skutkowały utworzeniem funkcjonującej przez ponad 50 lat jako kolonia karna Nowej Południowej Walii (NWP), a w konsekwencji – aneksją tych ziem na rzecz Korony Brytyjskiej¹. Od 1817 r. wobec nowo odkrytej wyspy, a zarazem piątego kontynentu, obejmującego m.in. Nową Zelandię, zaczęto stosować określenie „Australia”².

Na gruncie polityki „białej Australii” (*White Australia policy*), zainicjowanej ustawą o ograniczeniu imigracji (*Immigration Restriction Act*) z 1901 r., realizowano politykę silnej Wspólnoty Narodów (*Commonwealth*). W jej rezultacie imigrację ograniczono do ludności europejskiej, głównie zaś faworyzowanych obywateli brytyjskich. Polityka ta wzięła się z faktu, że przez około dwie trzecie XX w. wiele osób podzielało niepokój, że biali Australijczycy ryzykują

¹ Rok 1840 r. stanowił datę graniczną ruchu zsyłkowego do NWP. Do 1853 r. był kontynuowany na Ziemi Van Diemena (dzisiejszej Tasmanii), a w Australii Zachodniej – do 1868 r. – zob. J. Rickard, *Australia. Historia kultury*, przeł. W. Weinert, Wrocław 1994, s. 63–70; T. Olszewski, *Geografia ekonomiczna Australii i Oceanii*, Warszawa 1988, s. 36.

² J. Lencznarowicz, *Australia*, Warszawa 2005, s. 9.

zastąpienie dotychczasowych „białych” mieszkańców Australii przez silniejszą (najprawdopodobniej azjatycką) rasę³.

Stopniowe odchodzenie od polityki „białej Australii” po II wojnie światowej i liberalizacja restrykcyjnych zasad wobec osób nieposiadających korzeni europejskich, doprowadziły do tego, że w 2016 r., po raz pierwszy w historii tego państwa, ludność pochodzenia azjatyckiego (40%) dominuje nad ludnością europejską (36%)⁴. Niezmiennie jednak najliczniejszą grupę mieszkańców Australii urodzonych za granicą stanowią osoby pochodzące z Anglii⁵.

Podkreślić należy, że Australia nie posiadała własnej historii, a co za tym idzie nie ukształtowała swojej tożsamości narodowej, będąc przez wieki zależną od Wielkiej Brytanii⁶. Kultura australijska, pomimo postępujących zmian w obszarze polityki wielokulturowości⁷, pozostaje niejako przeniknięta „brytyjskością”. Silne związki kulturowe z Europą opierają się na chrześcijaństwie i wspólnych korzeniach. Znaczenie tych więzi odzwierciedliło się, gdy Australia, już jako „państw dominialne”, zdolne do prowadzenia względnie samodzielnej polityki zagranicznej⁸, nie usankcjonowała prawnie instytucji obywatelstwa australijskiego. Australijczycy aż do 1948 r. funkcjonowali *de facto* jako „poddani królowej brytyjskiej”. Co więcej, podstawowe symbole narodowe Australii, tj. flaga (z *Union Jack*, który upamiętnia brytyjską kolonizację), godło (nadane przez brytyjskiego króla Jerzego V w 1912 r.) oraz hymn państwowy (którym do 1984 r. była pieśń „God Save The Queen”, posiadająca obecnie status hymnu królewskiego), wyrażają tradycyjne powiązania z byłym Imperium Brytyjskim. Językiem urzędowym Australii jest angielski, zaś anglojęzyczna część społeczeństwa stanowi nadal ponad 72% ogółu ludności⁹.

³ D. Lowe, *Security*, [w:] *The Cambridge History of Australia*, vol. 2, red. A. Bashford, S. Macintyre, Cambridge 2015, s. 516.

⁴ P. Kugiel, *Relacje Unii Europejskiej z Australią: czas na strategiczne partnerstwo*, „Biuletyn PISM”, 25 lipca 2017, nr 72 (1514), s. 1.

⁵ Na dzień 30 czerwca 2017 r. stanowią oni 4,1,% ludności Australii (dla porównania 10 lat wcześniej odsetek ten był o 0,5% wyższy – zob. Migration Australia, 2016–17, <http://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/Latestproducts/3412.0Main%20Features32016-17?opendocument&tabname=Summary&prodno=3412.0&issue=2016-17&num=&view=> [dostęp: 22.12.2018].

⁶ M. Sprengel, *Rozwój edukacji i ideologii edukacyjnej w Australii w XIX i XX wieku*, „Kultura i Edukacja” 2007, nr 3, s. 95–96.

⁷ Zob. szerzej M. Krakowiak, *Droga do wielokulturowości – polityka migracyjna Australii*, „Biuletyn Migracyjny” luty 2012, nr 33, s. 5–8; J. Pakulski, *Australijski program wielokulturowości*, „Biuletyn Migracyjny” luty 2012, nr 33, s. 9–12.

⁸ Stało się to możliwe po uchwaleniu Statutu Westminsterkiego z 1931 r., ratyfikowanego przez parlament Związku Australijskiego w 1942 r. – A. Dańda, *Dominia jako semiperyferia politycznej struktury Imperium Brytyjskiego*, „Kultura i Polityka” 2010, nr 7, s. 44–45.

⁹ *Aussies more Asian than European, news census data reveals*, <https://www.news.com.au/lifestyle/real-life/aussies-more-asian-than-european-news-census-data-reveals/news-story/62f4c3b4955897d944b6aa69cb1f5821> [dostęp: 28.12.2018].

Istotne znaczenie w relacjach Australii z Europą mają także więzy gospodarcze. Wielka Brytania do połowy XX w. stanowiła największy rynek zbytu australijskich towarów i nadal należy do głównych partnerów gospodarczych Australii. Stopniowy rozwój współpracy gospodarczej z innymi państwami skutkował m.in. wzrostem obrotów handlowych z UE. Ramy partnerstwa unijno-australijskiego wyznaczone umową z 2008 r. (*Australia-European Union Partnership Framework*), zmodyfikowano wraz z przyjęciem nowego dokumentu w 2017 r.¹⁰ Dla Australii, klasyfikowanej w 2012 r. na 12. miejscu wśród największych gospodarek świata, a na 10., jeśli uwzględni się najwyższe PKP per capita¹¹, UE stanowi obecnie drugiego największego partnera handlowego. Natomiast Australia dla UE zajmuje 19. pozycję pod względem obrotów handlowych, a 9., przyjmując za kryterium zagraniczne inwestycje bezpośrednie (handel towarami w 2017 r. wyniósł około 48 miliardów euro, zaś usługami – niemal 28 miliardów euro)¹². Biorąc pod uwagę trwającą od 1990 r. intensyfikację wzajemnych kontaktów gospodarczych, w lipcu 2018 r. przystąpiono do pierwszej tury rozmów w sprawie umowy o wolnym handlu (FTA) między UE a Australią.

Czynnik historyczny i kulturowy wzmocniały nasilające się więzi natury politycznej. Przez wieki przyjmowano brytyjskie reguły odnoszące się do organizacji władzy na terytorium kolonii, a następnie dominium. Skutkowało to tym, że system polityczny Australii zasadniczo oparty jest na wzorcach zaczerpniętych z byłej metropolii (tzw. systemie westminsterskim)¹³. Elżbieta II pozostaje głową państwa na zasadzie unii personalnej ze Zjednoczonym Królestwem (z tytułem monarchy Australii od 1953 r.). Całkowite uzależnienie od władz brytyjskich aż do początku lat 80. XX w. implikowało brak możliwości prowadzenia samodzielnej polityki zagranicznej przez Australię. W rezultacie, do II wojny światowej Wielka Brytania („Motherland”) była podstawowym, a wręcz jedynym gwarantem bezpieczeństwa Australii. Późniejsza zmiana protektora na USA i wytworzenie się związków polityczno-obronnych z Nową Zelandią, potwierdzone wspólnym przystąpieniem do Paktu Bezpieczeństwa Pacyfiku (ANZUS)¹⁴, nie od razu wyeliminowały swego rodzaju „rozdarcie”, biorące początek z okresu kolonialnego.

¹⁰ *Framework Agreement between the European Union and Australia*, <https://dfat.gov.au/geo/europe/european-union/Pages/australia-european-union-eu-framework-agreement.aspx> [dostęp: 28.12.2018].

¹¹ P. Kozielski, *Australia a transatlantyckie partnerstwo handlowe i inwestycyjne*, [w:] *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Nowe wyzwania współczesnej gospodarki światowej*, red. T. Sporek, S. Talar, „Studia Ekonomiczne” 2014, nr 184, s. 155–156.

¹² P. Kugiel, *Relacje Unii Europejskiej...*, s. 1.

¹³ Szerzej na ten temat zob. K. Prokop, *Australia*, [w:] *Systemy ustrojowe państw współczesnych*, red. S. Bożyk, M. Grzybowski, Białystok 2012, s. 531–534.

¹⁴ Równolegle – od końca lat 80. XX w. – Australia za priorytetowy obszar swoich działań uznaje Azję; zob. M. Grabowski, *Wiek Pacyfiku – polityka Stanów Zjednoczonych wobec regionu Azji i Pacyfiku po roku 1989*, Kraków 2012, s. 175–184.

Relacje dyplomatyczne Australii z UE zostały ustanowione w marcu 1962 r., wraz z objęciem stanowiska pierwszego ambasadora w Europejskiej Wspólnocie Gospodarczej (EWG) przez Edwina McCarthy'ego. Reprezentacja UE w Australii ma miejsce od 1981 r. poprzez delegację Komisji Europejskiej, aktualnie występującą jako delegacja UE (*Delegation of the European Union*)¹⁵. W ramach rozwoju stosunków dwustronnych, płaszczyzną nasilonej współpracy staje się obecnie obszar bezpieczeństwa i obrony. Procesy te odzwierciedla szereg wspólnie podejmowanych działań, których źródło stanowi dążenie do obrony podstawowych wartości demokratycznych, w tym idei rządów prawa, ochrony praw człowieka oraz wspierania prawa międzynarodowego i organizacji w rodzaju ONZ czy WTO.

Wspólne unijno-australijskie inicjatywy w sferze bezpieczeństwa i obrony dotyczą likwidowania takich niepożądanych zjawisk, jak terroryzm czy przestępczość zorganizowana, a ponadto nierozprzestrzeniania broni masowego rażenia. Od 2001 r. prowadzony jest dialog strategiczny UE-Australia w sprawie zwalczania terroryzmu międzynarodowego. Podstawę tej współpracy stanowią wspólne walki w Afganistanie m.in. w ramach ISAF (*International Security Assistance Force*) i koalicji sił międzynarodowych w Iraku, a także udział w powołanej w 2014 r. Globalnej Koalicji wymierzonej przeciwko tzw. Państwu Islamskiemu (IS) w Iraku i Syrii. Od 2012 r. w stosunkach pomiędzy UE i Australią obowiązuje umowa o przetwarzaniu i przekazywaniu australijskiej służbie celnej i granicznej danych dotyczących pasażerów linii lotniczych (*Passenger Name Record, PNR*)¹⁶. W tym samym roku rozpoczęto współpracę w obszarze pokojowego wykorzystania energii nuklearnej.

Strony kooperują w dziedzinie obrony, dokonując np. zakupów uzbrojenia¹⁷, wspólnie rozwiązują konflikty i wspierają państwa rozwijające się – w 2014 r. zawarły umowę o współpracy delegowanej, dzięki której realizowane są projekty pomocowe w Afryce i na Pacyfiku¹⁸. W 2015 r. podpisano porozumienie o współpracy w operacjach zarządzania kryzysowego¹⁹. Na podstawie tego dokumentu prowadzone są polityczne konsultacje odnośnie do potencjalnej sytuacji kryzysowej oraz określa się warunki udziału Australii w cywilnych i militarnych operacjach kryzysowych UE.

¹⁵ <https://dfat.gov.au/geo/europe/european-union/Pages/european-union-brief.aspx> [dostęp: 28.12.2018].

¹⁶ *EU-Australia PNR Agreement*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A22012A0714%2801%29> [dostęp: 29.12.2018].

¹⁷ Jako przykład posłużyć może zakup 12 francuskich łodzi podwodnych przez Australię za kwotę 39 miliardów dolarów, który zyskał miano „podwodnego kontraktu stulecia” – zob. R. Muczyński, *Australia kupi francuskie okręty podwodne za prawie 40 mld USD*, 27.04.2017 r., źródło: <http://www.nowastrategia.org.pl/australia-kupi-francuskie-okrety-podwodne-za-prawie-40-mld-usd/> [dostęp: 31.12.2018].

¹⁸ P. Kugiel, *Relacje Unii Europejskiej...*, s. 1–2.

¹⁹ *EU Crisis Management Agreement*, <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/ATS/2015/8.html> [dostęp: 30.12.2018].

Na szczególną uwagę zasługuje zbliżenie stanowisk Australii i UE w zasadniczych kwestiach dotyczących polityki międzynarodowej, m.in. migracji i ubiegania się o azyl, co wynika z wyraźnego zaostrzenia stanowiska państw europejskich w tym temacie²⁰. W owej zbieżności podejścia australijsko-unijnego upatrywać można skutków funkcjonowania mniej formalnego kanału współpracy w postaci Forum Przywództwa UE –Australia (*EU – Australia Leadership Forum, EUALF*). Za główny cel tego projektu, którego realizacja jest planowana na lata 2017–2019, uznano poszerzenie i pogłębienie relacji dwustronnych oraz pomoc w określeniu wizji przyszłego partnerstwa²¹.

Analizując relacje australijsko-europejskie, należy podkreślić, że po długim dostosowaniu się Australii do istnienia w regionie pozbawionym współczesnej przewagi europejskiej, rozmowy australijskich służb bezpieczeństwa w XXI w. stuleciu utrzymują napięcie między sojuszem a samodzielnością. W obecnym zwrocie na globalno-regionalnym świecie, teraz dopiero pojawiają się konsekwencje późnej fazy globalizacji²².

Kształtowanie się bilateralnych relacji polsko-australijskich

Zacieśnianie się różnorodnych więzi Australii z Europą, ściśle zaś z UE, traktować należy jako czynnik pozytywnie oddziałujący na relacje polsko-australijskie. Warto podkreślić, że jeszcze na początku XX w. relacje dyplomatyczne między tymi państwami utrzymywane były jedynie poprzez ośrodek w Londynie, co wynikało z faktu pozostawania Australii częścią Brytyjskiego Imperium. W 1919 r. utworzono pierwszy polski konsul honorowy w Sydney, kolejny zaś w 1931 r. założono w Melbourne²³. Przez kilkadziesiąt lat nie obowiązywała jednak żadna umowa bezpośrednio regulująca stosunki Australii z Polską, jak też z żadnym innym państwem subregionu Południowego Pacyfi-

²⁰ Model australijski, uznawany coraz powszechniej za skuteczny przykład rozwiązania problemu napływu uchodźców do Europy, opiera się na tzw. *Pacific Solution*. Zgodnie z nim, osoby nielegalnie przybywające do Australii (*boat people*) po 2001 r. transportowano do specjalnych ośrodków uchodźczych w Nauru oraz Papui-Nowej Gwinei, a od 2011 r. również w Malezji – zob. M. Krakowiak, *Droga do wielokulturowości...*, s. 7–8.

²¹ Częścią tego projektu jest dokument pt. „UE i Australia: wspólne możliwości i wspólne wyzwania”, stanowiący przegląd podstawowych obszarów relacji UE – Australia, jak m.in. bezpieczeństwo, handel i inwestycje, zmiany klimatu, środowisko oraz migracje – zob. *The EU and Australia: Shared Opportunities and Common Challenges*, red. M. Conley Tyler, A. Mochan, Published on the occasion of the inaugural EU – Australia Leadership Forum Sydney, Australia on 2–6 June, 2017.

²² D. Lowe, *Security*, s. 516.

²³ W tej formie funkcjonowały do 1939 r. Obecnie stanowią konsulaty generalne – źródło: https://canberra.msz.gov.pl/en/p/canberra_au_a_en/news/the_history_of_polish_australian_relations [dostęp: 30.12.2018].

ku²⁴. Ważny element współpracy australijsko-polskiej, wypełniający istotną lukę w kontaktach wzajemnych, stanowiło porozumienie handlowe z 1966 r. Działo ono w oparciu o zasadę równouprawnienia i niedyskryminacji oraz uznanie indywidualnych preferencji stron²⁵.

Dopiero 20 lutego 1972 r. zawarta została najistotniejsza, jak dotąd, umowa o nawiązaniu stosunków dyplomatycznych między Polską a Australią. Fakt ten skutkował niemal automatycznym otwarciem polskiej ambasady w Canberze w 1972 r. (akredytowanej również na Papuę-Nową Gwineę, Fidzi, Mikronezję, Wyspy Salomona, Wyspy Marshalla, Vanuatu oraz Nauru) oraz ambasady Australii w Warszawie w 1975 r. (akredytowanej także na Czechy i Litwę)²⁶. Niemal 20 lat później, bo w maju 1991 r., podpisano umowę o stosunkach konsularnych między Polską a Australią.

Okres niemal 50 lat współpracy australijsko-polskiej obfitował w szereg istotnych umów bilateralnych. Do tych najważniejszych zaliczyć można m.in.: umowę o inwestycjach, promocji i ochronie (1991 r.), umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania (1991 r.), umowę o wzmocnieniu współpracy bilateralnej i konsultacji (1998 r.), Traktat Ekstradycyjny (1999 r.), umowę dotyczącą usług lotniczych (2005 r.), wspólny komunikat w sprawie współpracy w zakresie technologii, towarów i usług środowiskowych (2006 r.), czy też umowę o zabezpieczeniu społecznym (2009 r.)²⁷. Bez wątpienia w kolejnych latach relacje między państwami ulegały wzmocnieniu, w dużej mierze dzięki wizytom bilateralnym na szczeblu szefów państw i rządów czy ministrów spraw zagranicznych, jak i spotkaniom grup parlamentarnych.

Podstawy i stan obecny relacji polsko-australijskich w obszarze obrony

Pogłębiająca się współpraca UE-Australia rzutuje na relacje polsko-australijskie w dziedzinie obrony. Australia postrzega Polskę jako rosnącą siłę w UE, a przez to potencjalnie ważnego dla niej partnera na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i obronnej. Za korzystne uznaje się rozwijanie dwustronnego dialogu, umocowanego jednak w szerszym kontekście stosunków międzynarodowych. Ta współpraca z polskiej perspektywy ułatwia dostęp do rynków azjatyckich, natomiast z australijskiej – umożliwia u boku kraju postrzeganego jako

²⁴ Zob. szerzej J. Siekiera, *Współpraca Polski z państwami regionu Pacyfiku Południowego*, „Młody Jurysta” marzec 2015, nr 1, s. 55–56.

²⁵ T. Olszewski, *Geografia ekonomiczna Australii...*, s. 181.

²⁶ *Stosunki dyplomatyczne Polski. Informator. Tom III. Azja, Zakaukazie, Australia i Oceania 1918–2009*, Warszawa 2010, s. 286.

²⁷ Źródło: https://canberra.msz.gov.pl/en/p/canberra_au_a_en/news/the_history_of_polish_australian_relations [dostęp: 30.12.2018].

jednego z bardziej wpływowych regionalnych liderów – realizację narodowych interesów z państwami Europy²⁸.

Współpraca „naturalnych partnerów”, jak określane są relacje polsko-australijskie, opiera się zasadniczo na trzech filarach: wspólnych tradycjach, wspólnych wartościach oraz wspólnych (zbieżnych) interesach. Pierwszy z tych elementów odnosi się przede wszystkim do uczestniczenia przez oba państwa w walkach okresu II wojny światowej (np. w bitwie o Tobruk czy w trakcie tzw. kampanii włoskiej), wnoszenia wkładu w misje pokojowe i stabilizacyjne na terytorium Afganistanu, Iraku oraz udziału wojsk obu państw w globalnej koalicji przeciwko Państwu Islamskiemu. Działania te mają swoje źródło zarówno w członkostwie w ONZ od 1945 r., jak też w byciu lojalnym sojusznikiem USA²⁹.

Drugi filar współpracy stanowią wspólne wartości. Wynikają one z pozostawiania przez obie strony demokratycznymi państwami prawa, opierającymi swoje systemy rządów na zasadzie rządów prawa i wartościach liberalnych, ponadto zaś wielostronnego zaangażowania w utrzymywanie międzynarodowego pokoju poprzez działalność na forum organizacji międzynarodowych (jak np. ONZ).

Pośród wspólnych interesów wskazać należy znaczącą rozbudowę zdolności wojskowych w ramach procesów modernizacji sektorów obronnych obu państw. Do 2020 r. Australia i Polska planują wzrost budżetów obronnych o co najmniej 3 do nawet 7% rocznie³⁰. Dla porównania, ich obecne budżety obronne kształtują się na poziomie: Australia – 26 300 mld dolarów (1,8% ogółu wydatków), Polska – 9 360 mld dolarów (2% ogółu wydatków), zapewniając im odpowiednio 13. i 25. miejsce w rankingu najsilniejszych armii na świecie (*Global Firepower*). Uwzględniając takie czynniki, jak zdolność wojsk do prowadzenia działań wojennych, siłę ekonomiczną, skalę stosowania innowacyjnych rozwiązań technologicznych, uwarunkowania geograficzne, czy kontakty z sąsiadami, państwa te uplasowały się odpowiednio na 21. i 22. pozycji w przywoływanym zestawieniu³¹.

Australia, chociaż jako państwo dysponuje ogromnym obszarem, pozostaje *de facto* średniej wielkości mocarstwem. Jej dominacja w regionie jest uznawa-

²⁸ W takim tonie wypowiadał się były polski minister spraw zagranicznych Radosław Sikorski, przebywający w maju 2013 r. w Australii – zob. szerzej M. Klatt, *The Poles & Australia. A Partnership of Values*, Melbourne 2014, s. 106–108.

²⁹ J. Grey, *A military history of Australia*, New York 2008, s. 156–163, 266–287; M. Grabowski, *Wiek Pacyfiku...*, s. 181.

³⁰ Wielkość budżetu obronnego w treści ustawy z 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001–2006 z późniejszymi zmianami (ostatnia z 2018 r.), określono na 2%. Założono przy tym stopniowe zwiększanie tego wskaźnika do 2,1% w 2020 r. oraz 2,5% w 2030 r. – A. Korolczuk, *Transformacja Sił Zbrojnych RP 1999–2014. Aspekt finansowy*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2016, nr 3, s. 201 i n.

³¹ Dla Polski oznacza to spadek z 18. pozycji z 2016 r., dla strony australijskiej – powolny awans z 23. miejsca, zajmowanego w 2016 r. – por. *Global Firepower 2018*, <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> [dostęp: 31.12.2018].

na i zasadniczo nie poddawana dyskusji³². Polska natomiast stanowi małe mocarstwo o potencjale do budowy własnego mocarstwa regionalnego. Jest częścią określonego regionu, na obszarze którego aspiruje do uzyskania wiodącej pozycji. W sposobie, w jaki oba państwa realizują swoje interesy oraz współkształtują ład regionalny i międzynarodowy, dostrzec można jednak dość istotne różnice.

Dla Polski, kluczowe z punktu widzenia polityki i obrony interesów państwa, jest utrzymanie możliwie najbardziej solidnych międzynarodowych gwarancji bezpieczeństwa. Dużą wagę przywiązuje się do warunków geopolitycznych, podczas gdy obrona ekspedycyjna stanowi uzupełnienie działań sił zbrojnych, systemowo przygotowywanych do prowadzenia strategicznej operacji obronnej na terytorium RP³³. Dla Australii tymczasem to właśnie obrona ekspedycyjna jest rozumiana jako podstawowe zadanie sił zbrojnych, co odzwierciedla ilość operacji prowadzonych poza granicami tego kraju oraz struktura sił zbrojnych³⁴. Z punktu widzenia australijskiej kultury strategicznej, zasadne jest zaangażowanie w obronę terytorialną w stopniu porównywalnym do występowania w obronie wartości liberalnych poza granicami państwa.

Jako pewnego rodzaju egzemplifikację obecnych bilateralnych relacji obronnych uznać można dwie płaszczyzny współpracy, a mianowicie podjęte w 2014 r. rozmowy w sprawie zakupu przez Polskę wielozadaniowych pojazdów opancerzonych koncernu Thales w układzie 4 × 4 Hawkei PMV (*Protected Mobility Vehicle*) oraz plan zakupu fregat raketowych typu Adelaide (*Adelaide Class FFG*) z 2017 r.

Pierwszy z wymienionych obszarów współpracy wiąże się z możliwością zakupu przez Polskę 50, a docelowo większej ilości pojazdów opancerzonych. Od 2017 r. rozważana jest kwestia produkcji tych najnowocześniejszych w swojej klasie konstrukcji przez Polską Grupę Zbrojeniową S.A., w ramach programu „Pegaz”. Uruchomienie produkcji na rynek australijski pozwoliło ukierunkować potencjalną współpracę na stworzenie w Polsce centrum dystrybucji i kompetencji australijskich rozwiązań. Jednym z przyjętych założeń stało się stworzenie nowej linii produkcji nastawionej na eksport, np. do innych państw

³² Biorąc pod uwagę wielkość terytorium (ponad 7,7 mln km²), państwo to klasyfikuje się na 7. pozycji na świecie. Dla co najmniej czterech obszarów (Antarktydy, Południowego Pacyfiku, Azji Południowo-Wschodniej oraz Oceanu Indyjskiego), aktywność Australii pozostaje jednak kluczowa dla kształtujących się stosunków w regionie, przez co międzynarodowa percepcja tego państwa wykracza poza status mocarstwa średniej rangi – zob. R.A. Herr, *Geopolitics of Regionalism and Climate Change Soft Law Legitimacy: Some Australian Views of Mitigation and Adaptation*, Proceedings from the 6th NRF Open Assembly in Hverageroi, Iceland, 3rd – 6th September 2011, Hverageroi, Iceland 2012, s. 4 i n.

³³ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014, Warszawa 2014, s. 31, źródło: <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> [dostęp: 31.12.2018], zwana dalej Strategią Bezpieczeństwa Narodowego RP.

³⁴ W dłuższej perspektywie czasowej, znajduje to swoje przełożenie na stopniowe obniżanie się potencjału obronnego Australii – M. Grabowski, *Wiek Pacyfiku...*, s. 181.

NATO³⁵. Co istotne, w trakcie przeprowadzanych rozmów akcentowano także inne wątki potencjalnej współpracy, m.in. wymianę doświadczeń dotyczących sposobów zabezpieczeń infrastruktury morskiej i środków zwalczania min morskich, czy też wymianę specjalistycznej wiedzy na temat prowadzenia postępowań i negocjacji w formule międzyrządowej, odnośnie do zbieżnych programów modernizacji technicznej obu armii.

W Polsce rozpoczęciu budowy nowych okrętów podwodnych nadano priorytetowe znaczenie. Zgodnie bowiem z pkt 79. obowiązującej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego, „polski przemysłowy potencjał obronny [...] powinien być w maksymalnym stopniu angażowany w proces modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP, a w szczególności w realizowane przez resort obrony narodowej priorytetowe programy modernizacyjne”³⁶. Z tej perspektywy nie powinno być zaskoczeniem zakwalifikowanie programu „Pegaz”, zakładającego pozyskanie 105 pojazdów wielozadaniowych dla Wojsk Specjalnych i Żandarmerii Wojskowej, a od 2022 r. także dla Wojsk Lądowych, do tych, które są realizowane w procedurze istotnego interesu bezpieczeństwa państwa³⁷.

Oceniając ofertę australijską, podkreśla się możliwe korzyści płynące z transferu innowacyjnych technologii, zwłaszcza na potrzeby lotnictwa. Kluczowa jest jednak z jednej strony faktyczna „polonizacja” tych wozów, dzięki przekazaniu licencji na ich produkcję, z drugiej natomiast – dostosowanie systemów kontroli, łączności czy zarządzania polem walki dla osiągnięcia kompatybilności celem efektywnego użytkowania tego sprzętu w warunkach polskich i stosownie do naszych potrzeb. Negocjacje w omawianej kwestii wciąż trwają, a ich szczegóły utajniono.

Drugi obszar potencjalnej współpracy polsko-australijskiej stanowiła propozycja zakupu trzech fregat rakietowych, należących do Królewskich Australijskich Sił Morskich (*Royal Australian Navy, RAN*). Warto zaznaczyć, że finalnie oferta australijska dotyczyła dwóch fregat: HMAS Melbourne (w użyciu od 1992 r.) i HMAS Newcastle (służącej od 1993 r.), jako że trzecia z nich (Ex-HMAS Darwin), pozostająca na służbie od 1984 r., została wycofana w grudniu 2017 r. Jednostki te są młodsze od wykorzystywanych obecnie w Polsce okrętów tego rodzaju, a dodatkowo w latach 2008–2010 przeszły gruntowną modernizację. W efekcie tych zabiegów, wartość pojedynczej fregaty wzrosła do 700 milionów dolarów³⁸.

³⁵ Źródło: <https://biznes.newseria.pl/news/australijski-przemysl,p439659151> [dostęp: 11.09.2018].

³⁶ Cyt. za: Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP, s. 33.

³⁷ W opisywanym przypadku zachodzi przesłanka stanowiąca podstawę wyłączenia przepisów ustawy z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych – zob. szerzej: J. Talarowski, *Zamówienia publiczne w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa. Zarys wybranych regulacji obowiązujących w polskim systemie prawnym*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1, s. 147 i n.

³⁸ Źródło: <https://www.defensenews.com/naval/2017/03/29/poland-eyes-frigates-from-australia-new-submarines/> [dostęp: 29.03.2018].

Idea wprowadzenia australijskiego sprzętu do polskiej Marynarki Wojennej pozostaje zbieżna z programem modernizacji wojskowej na lata 2017–2022, korygującym Plan Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych RP (PMT SZ RP) na lata 2013–2022. Za priorytet uznano w nim nabycie nowej broni i sprzętu wojskowego³⁹. Zakup ten jest zgodny z pkt 18. Strategii Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 r., w świetle którego modernizacja techniczna SZ RP „[...] prowadzi do pozyskania nowoczesnego sprzętu wojskowego oraz poszerzenia zdolności operacyjnych”⁴⁰. W debacie wokół zasadności nabycia australijskich fregat kładziono nacisk na tymczasowość takiego rozwiązania. W praktyce miałyby to pozwolić na zachowanie zdolności bojowych do czasu zakupu nowego sprzętu czy wyprodukowania własnych konstrukcji, wymagających sporych nakładów finansowych i czasowych.

Z drugiej strony podkreślano szereg minusów nabycia fregat, co uzasadniano głównie wysokimi kosztami obsługi, wyszkolenia załogi i serwisu. Podawano w wątpliwość ich rzeczywistą wartość bojową podkreślając, iż są wycofywane ze służby w siłach morskich Australii i zastępowane nowymi jednostkami. Równoległe do tego procesu realizowany jest programu budowy niszczycieli przeciwlotniczych typu Hobart⁴¹. Zwracano także uwagę na nieskuteczność fregat z punktu widzenia uwarunkowań geopolitycznych bezpieczeństwa Polski, tj. np. konieczności zabezpieczenia przed atakiem najnowszych okrętów rosyjskich. Za szczególnie istotną przesłankę negatywną zakupu Adelajd uznano ryzyko zahamowania rozwoju polskiego sektora stocznioowego poprzez wstrzymanie budowy okrętów bojowych w ramach programów „Miecznik” i „Czapla”⁴².

Faktem pozostaje, że kwestia nabycia australijskich fregat nie została ujęta w ramy wieloletniego programu modernizacji SZ RP (przyjętego w 2013 r.), którego realizację przewidziano na lata 2014–2022. W dokumencie tym wskazywano, iż główna część wydatków przeznaczona zostanie na wieloletnie programy operacyjne z udziałem polskiego przemysłu obronnego. W zgodzie z tym założeniem, umocnienie zdolności obronnych państwa powinno następować poprzez zwiększanie ilości posiadanego uzbrojenia i sprzętu, m.in. pochodzącego z uczestnictwa w programach międzynarodowych⁴³.

³⁹ R. Muczyński, *Zaktualizowany Plan Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych na lata 2017–2022*, 19.10.2016 r., źródło: <http://www.nowastrategia.org.pl/zaktualizowany-plan-modernizacji-technicznej-sil-zbrojnych-rp-na-lata-2017-2022/> [dostęp: 29.03.2018].

⁴⁰ Cyt. za: *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego RP*, s. 14.

⁴¹ Ł. Golowanow, *HMAS Hobart przyjęty do służby*, 25.09.2017 r., źródło: <http://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/hmas-hobart-przyjety-do-sluzby/> [dostęp: 30.09.2018].

⁴² M. Dura, *Używane fregaty Adelaide zamiast Mieczników i Czaplów?*, 19.01.2017 r., <https://www.defence24.pl/uzywane-fregaty-adelaide-zamiast-miecznikow-i-czapli> [dostęp: 30.09.2018].

⁴³ R. Malinowski, T. Smal, W. Zawila, *Bezpieczeństwo uczestników operacji wojskowych – identyfikacja zagrożeń i techniczne możliwości ich minimalizowania*, „Logistyka” 2014, nr 5, s. 972–973.

W podobnym tonie brzmią główne tezy raportu Instytutu Studiów Wschodnich (ISW) pt. „Polski sektor stoczniowy: stan obecny, perspektywy, zagrożenia” z czerwca 2018 r.⁴⁴. Ośrodek ten stawia diagnozę, iż modernizacja Marynarki Wojennej (MW) oparta na wynajmie okrętów używanych lub przejmowaniu jednostek wycofanych ze służby w innych krajach, w dłuższej perspektywie czasowej unicestwi polskie stocznie. Pozbywając je możliwości pozyskania nowych kontraktów, doprowadzi w efekcie do sytuacji, w której MW pozostanie ze sprzętem o nikłej wartości bojowej. We wzmiankowanym dokumencie odwołano się do przykładu z pierwszych lat XXI w., gdy Ministerstwo Obrony Narodowej (MON) pozyskało od Norwegii używane okręty podwodne typu Kobben oraz fregaty typu Oliver Hazard Perry od USA. Oba zakupiono ze środków wyasygnowanych z budżetu na budowę nowych okrętów w polskich stoczniach, chociaż stanowiło to oficjalnie rozwiązanie tymczasowe. Podobnie miałyby się to odbyć z fregatami raketowymi typu Adelaide.

Argument, że zakup używanych jednostek australijskich stanowi wydatek porównywalnej wielkości do kosztów budowy własnych nowoczesnych okrętów, nie powstrzymał polskiego rządu od prowadzenia trwających ponad rok negocjacji w tej sprawie. Podkreślano przy tym, iż otwarte kanały komunikacji dotyczyły nie tylko tych konkretnych zakupów, ale – co istotne – również szkolenia, współpracy technologicznej oraz wspólnych ćwiczeń wojskowych celem rozpoznania możliwości podjęcia szerszej współpracy w zakresie obronności. Punkt kulminacyjny rozmów nastąpić miał podczas oficjalnie pierwszej wizyty głowy polskiego państwa w Australii w sierpniu 2018 r. Ostatecznie jednak do podpisania przez Polskę zapowiadanego listu intencyjnego na zakup tych okrętów nie doszło⁴⁵.

Perspektywy kooperacji polsko-australijskiej w dziedzinie obrony

Fiasko w sprawie sprowadzenia australijskich fregat typu Adelaide oraz nierozwiązana kwestia dotycząca pojazdów opancerzonych Hawkei, chociaż ani

⁴⁴ *Polski sektor stoczniowy: stan obecny, perspektywy, zagrożenia*, Warszawa 2018, s. 7–8. Źródło: <http://www.forum-ekonomiczne.pl/wp-content/uploads/2018/07/Polski-sektor-stoczniowy-2018-nowy.pdf> [dostęp: 30.11.2018].

⁴⁵ Przewidywany koszt transakcji miałby wynieść około 2–4 mld złotych, przy czym kwota ta obejmuje okręty, uzbrojenie i wyposażenie. Według przekazów medialnych zakup ten został zablokowany przez szefa polskiego rządu, Mateusza Morawieckiego, pomimo że Biuro Bezpieczeństwa Narodowego i szef MON opowiadali się za jego realizacją. Oficjalnego komunikatu w tej sprawie nie wydano – zob. J. Palowski, *Zwrot ws. Adelaide. Premier zablokował zakup?*, 17.08.2018 r., <https://www.defence24.pl/zwrot-ws-adelaide-premier-zablokował-zakup> [dostęp: 30.09.2018].

nie służy wzmocnieniu polsko-australijskich więzi w dziedzinie obrony, ani też nie przyczynia się do budowy prestiżu polskiej dyplomacji na arenie międzynarodowej, nie musi oznaczać impasu we wzajemnych stosunkach. Z perspektywy celów i interesów strategicznych Australii, filar bezpieczeństwa narodowego, zabezpieczający wszelkie aktywa, infrastrukturę i instytucje państwa, stanowi skuteczną obronę. Jak zostało podkreślone w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Australii z 2013 r., w przededniu wydania historycznie pierwszego tego rodzaju dokumentu rządowego, wydatki na obronność w latach 2011–2012 wynosiły 26 miliardów dolarów. Tym samym stanowiły aż 68 % budżetu, co dobitnie potwierdza, jak dużą wagę przypisuje się utrzymywaniu silnej obrony⁴⁶.

W Białej Księdze Obrony Australii z 2016 r. wskazano, że celem realizacji programów modernizacji w ramach tzw. Zintegrowanego Programu Inwestycyjnego (*Integrated Investment Program*), na realizację którego przeznaczono kwotę 195 mld dolarów australijskich, jest tworzenie nowych miejsc pracy oraz pobudzenie wzrostu gospodarczego, głównie poprzez inwestowanie w nowe i ulepszone możliwości⁴⁷. Wraz ze zwiększaniem się liczebności i zdolności armii, co stanie się możliwe, gdy wydatki na obronę wzrosną do poziomu 42,4 mld dolarów w latach 2020–2021 (tj. 2% PKB), Departament Obrony Australii planuje m.in. zakup nowego sprzętu i uzbrojenia, przeprowadzenie modernizacji wyposażenia żołnierzy, systemów walki elektronicznej oraz nadbrzeżnych dywizjonów raketowych.

Najważniejsze dokumenty strategiczne odzwierciedlają ewolucję podejścia australijskiego do sfery obronności, co wynika ze zmian zachodzących w środowisku bezpieczeństwa tego państwa. W dużej mierze zjawiska i procesy, takie jak rozwój technologiczny, globalizacja, zmiana siły aktorów państwowych i niepaństwowych w skali regionalnej i globalnej, czy też wzrost ekonomicznego i strategicznego znaczenia Azji, stanowią niemałe wyzwanie dla Australii. Specyficzne umiejscowienie na wschodzie południowej hemisfery przez wieki gwarantowało jej względne poczucie bezpieczeństwa, jednak od niemal dwóch dekad dynamicznie zmieniające się realia geopolityczne skłaniają ku bardziej aktywnemu zaangażowaniu we współpracę polityczną i obronną z partnerami także spoza regionu Azji i Pacyfiku. Sprzyja temu realizacja programu modernizacji uzbrojenia sił zbrojnych, dla którego bazą jest budowanie zdolności obronnych w oparciu o strategiczne partnerstwo rządu z sektorem obronnym⁴⁸.

Należy podkreślić, że Biała Księga Obrony z 2016 r. zerwała z koncepcją obrony Australii, która obowiązywała przez cały czas. Obecny dokument nie

⁴⁶ *Strong and Secure. A Strategy for Australia's National Security*, s. 15, źródło: <http://apo.org.au/system/files/33996/apo-nid33996-44191.pdf> [dostęp: 30.09.2018].

⁴⁷ 2016 Defence White Paper, s. 31, 86, <http://www.defence.gov.au/WhitePaper/Docs/2016-Defence-White-Paper.pdf> [dostęp: 30.09.2018].

⁴⁸ Zob. szerzej *A New Strategic Vision for the Australian Defence Sector. The Defence Capability Partnership Model 2014*, s. 2 i n., źródło: <http://www.defence.gov.au/WhitePaper/docs/085-duMondue%20Group.pdf> [dostęp: 30.11.2018].

deklaruje ochrony kontynentu australijskiego jako głównego celu strategicznego. Zamiast tego, Biała Księga traktuje o zapewnieniu funkcjonowania niezbędnych struktur powiązanych z siłami obrony i przyszłego australijskiego interesu strategiczno-obronnego. W związku z tym rząd wyraził zgodę na przyjęcie trzech równie ważnych celów obrony strategicznej⁴⁹. Po pierwsze, Australia ma być bezpieczna z bezpośrednimi połączeniami komunikacyjnym wśród linii brzegowej, zwłaszcza od północy. Po drugie, Australia ma pozostawać bezpieczna w ramach bliższego regionu obejmującego morskie akweny Azji Południowo-Wschodniej i Pacyfiku Południowego. Po trzecie, zwraca się uwagę na stabilny region Indo-Pacyfiku (*Indo-Pacific*) oraz porządek oparty na globalnych zasadach współpracy⁵⁰. W tym właśnie ostatnim fragmencie sentencji, należy upatrywać podstawy współpracy Australii z Polską.

Mając na uwadze perspektywę bliższej kooperacji polsko-australijskiej w dziedzinie obrony, należy ostatnie wydarzenia potraktować jako swego rodzaju bazę pod ich dalszy rozwój. W trakcie podjętych rozmów na szczeblu ministerialnym złożono bowiem szereg ważkich deklaracji dotyczących wzmocnionej współpracy dwustronnej, wymiany doświadczeń w zakresie rozwoju zdolności obronnych i przemysłu zbrojeniowego oraz transferu własności intelektualnej. Co istotne, padła również zapowiedź zbadania *Memorandum of Understanding*, będącego wyrazem woli stron ze wskazaniem wspólnej linii działania w obszarze obrony⁵¹. Potencjalna współpraca mogłaby z tej perspektywy objąć: wymianę doświadczeń w zakresie wspólnych problemów dotyczących globalnego bezpieczeństwa, zagrożeń w cyberprzestrzeni, szkoleń wojskowych, edukacji, a także współpracy wojskowej.

Podsumowanie

Australijskie trwałe interesy strategiczne są zgodne z oczekiwaniami zawartymi w dokumentach państwa o ambicjach morskiej potęgi regionalnej. Te strategiczne interesy historycznie powtarzały się, co odzwierciedlają przypadki Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych czy Japonii. Podobnie jak Wielka Brytania jest powiązana nie tylko bliskością geograficzną z Europą, tak samo Australia stała się związana z Azją. Niemniej w ostatnich dekadach nastąpiła istotna ewolucja w sposobie postrzegania obrony Australii. Nie jest ona tylko zamknięta i widziana w ramach łuku Indo-Pacyfiku. W wyniku nowych technologii, Internetu, globalizacji, wymiar bezpieczeństwa nabiera zupełnie innego znaczenia. W związku z tym pojawiają się elementy współpracy na rzecz poko-

⁴⁹ A. Lockyer, *Australia's defence strategy*, Melbourne 2017, s. 195.

⁵⁰ Department of Defence, *Defence White Paper*, Canberra 2016, s. 68.

⁵¹ Źródło: <https://www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/najnowsze/australia-i-polska-chca-poglebiac-wspolprace-obronna-j2018-08-20/> [dostęp: 30.08.2018].

ju nie tylko dotykalne fizycznie, ale również tworzy się miejsce na współpracę z odległymi krajami.

Polska dla Australii nie jest pierwszo- czy nawet drugoplanowym partnerem, lecz znaczenie naszego kraju na arenie europejskiej polega na rosnącym udziale w kształtowaniu ładu międzynarodowego (choćby poprzez niestałe członkostwo w Radzie Bezpieczeństwa ONZ w latach 2018–2020). W zglobalizowanym świecie XXI w., relacje obronne nawet tak geograficznie odległych państw, jak Australia i Polska, warto postrzegać z punktu widzenia współzależnego i blisko ze sobą współpracującego Zachodu, przede wszystkim z NATO i USA. Australia powiązana szeregiem bilateralnych porozumień o charakterze polityczno-obronnym i handlowym, pozostaje jednym z głównych sojuszników USA⁵². Dla niej ów alians, stanowiący bezsprzecznie filar systemu bezpieczeństwa, wydaje się być niezachwiany nawet w aspekcie coraz bliższej współpracy gospodarczej i na rzecz utrzymania stabilizacji w regionie z Chinami⁵³.

W tym kontekście, nie ma większego znaczenia, że Australia nie jest członkiem NATO. Od 2013 r. posiada bowiem status „uprzywilejowanego partnera” NATO⁵⁴. W świetle tego faktu jest obecnie bardziej niż kiedykolwiek zainteresowana Europą i zależy jej na dobrych relacjach z państwami leżącymi na południu obszaru NATO, które określiła jako istotne z punktu widzenia bezpieczeństwa międzynarodowego. Analogicznie, Australia nie należy do grupy 10 partnerów strategicznych (PS) UE⁵⁵. Stopniowo jednak staje się jednym z jej kluczowych partnerów. Dostrzega związek między bezpieczeństwem na wschodzie Starego Kontynentu a sytuacją w priorytetowo traktowanym przez nią regionie Azji i Pacyfiku. Kierunek i sposób realizacji europejskiej polityki bezpieczeństwa stanowi interesującą płaszczyznę wymiany doświadczeń dla Australii, jak również innych państw z jej bliższego i dalszego sąsiedztwa.

Można uczynić konstatację, że pozycja Polski na kontynencie europejskim umacnia się, w związku z czym podejmowane są kroki mające na celu zwiększenie jej aktywności w innych regionach świata. Australia tymczasem jawi się jako państwo otwarte na inicjatywy i gotowe do wspierania polskich wysiłków

⁵² E. Chanlett-Avery, B. Vaughn, *Emerging Trends in the Security Architecture in Asia: Bilateral and Multilateral Ties Among the United States, Japan, Australia, and India*, CRS report for Congress, January 7, 2008, s. 5–6.

⁵³ USA określane są mianem „kotwicy” stabilności w tym najbardziej pręźnie rozwijającym się obecnie regionie świata, jakim jest Azja i Pacyfik, zob. R. Kamiński, *Wybrane aspekty polityki zagranicznej Australii u progu XXI wieku*, [w:] *Wielka Brytania i Wspólnota u progu XXI wieku. Przeszłość, teraźniejszość, perspektywy*, red. I. Penier, Łódź 2014, s. 36–38.

⁵⁴ *Individual Partnership and Cooperation Programme Between Australia and NATO*, źródło: <http://www.defence.gov.au/publications/docs/Australia-NATO-Individual-Partnership-Cooperation-Program.pdf> [dostęp: 30.11.2018].

⁵⁵ Do tego wąskiego grona należą m.in. USA, Kanada, Rosja, Chiny, Indie czy RPA – zob. D. Liszczyk, *Partnerstwo strategiczne jako instrument realizacji polityki zagranicznej Unii Europejskiej*, „Biuletyn PISM”, 22 października 2010, nr 127 (735), s. 1.

celem budowania sieci kontaktów w regionie Pacyfiku. Więzi Australii z Polską nabierają wobec tego charakteru faktycznie dwustronnego – stronie australijskiej w niemniejszym stopniu, jak polskiej, zależy na obecności w regionach gdzie zaangażowany jest ich wspólny sojusznik – Stany Zjednoczone. Unia Europejska pozostaje dla strony australijskiej wiodącym podmiotem w dziedzinie handlu i inwestycji, co zaobserwować można zwłaszcza w związku z trwającym procesem negocjacji porozumienia o wolnym handlu. Obecność Wielkiej Brytanii w tej organizacji, w kontekście członkostwa Australii we Wspólnocie Narodów, przez dziesięciolecia sprzyjała umacnianiu relacji australijsko-europejskich. Obecnie jednak w sytuacji brexitu, więzi te mogą ulec osłabieniu⁵⁶.

Podkreślić należy zatem, że zarówno względy praktyczne, jak i dyplomatyczne, a mianowicie powiązanie Australii i Polski wymianą handlową, wspólne interesy ekonomiczne i relacje z sojusznikami na całym świecie, stanowią pozytywną przesłankę do prawnego uregulowania stosunków polsko-australijskich w dziedzinie obronności⁵⁷. Instytucjonalizacja relacji dwustronnych poprzez ustanowienie regularnych konsultacji i wdrożenie mechanizmu koordynującego realizację wzajemnych polityk w tym obszarze, mogłaby się przyczynić do wzmocnienia współpracy również w sferze nauki, kultury czy wymiany międzyludzkiej. Byłoby to szczególnie istotne z punktu widzenia długofalowych relacji obu państw, które chociaż odległe od siebie geograficznie, pozostają bliskie kulturowo i cywilizacyjnie.

Bibliografia

Opracowania

Chanlett-Avery E., Vaughn B., *Emerging Trends in the Security Architecture in Asia: Bilateral and Multilateral Ties Among the United States, Japan, Australia, and India*, CRS report for Congress, January 7, 2008.

Dańda A., *Dominia jako semiperyferia politycznej struktury Imperium Brytyjskiego*, „Kultura i polityka” 2010, nr 7.

Department of Defence, *Defence White Paper*, Canberra 2016.

⁵⁶ P. Messerlin, J. Parc, *A European Perspective on The Australia-EU Free Trade Agreement*, [w:] *Potential Benefits of an Australia-EU Free Trade Agreement. Key Issues and Options*, red. J. Drake-Brockman, P. Messerlin, Adelaide 2018, s. 47–56.

⁵⁷ Tym bardziej biorąc pod uwagę, że Polska jest stroną umów o współpracy w dziedzinie obronności z wieloma krajami pozaeuropejskimi, w tym m.in. z USA, Izraelem, Chinami, Indiami, Koreą Południową, Indonezją czy Mongolią. Pozostaje to zgodne z postzimnowojenną reorientacją polskiej polityki zagranicznej w kierunku pogłębienia współpracy z państwami spoza Europy – por. R. Zięba, *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*, Warszawa 2010, s. 22.

- Grabowski M., *Wiek Pacyfiku – polityka Stanów Zjednoczonych wobec regionu Azji i Pacyfiku po roku 1989*, Kraków 2012.
- Grey J., *A military history of Australia*, New York 2008.
- Herr R.A., *Geopolitics of Regionalism and Climate Change Soft Law Legitimacy: Some Australian Views of Mitigation and Adaptation*, Proceedings from the 6th NRF Open Assembly in Hverageroi, Iceland, 3rd – 6th September 2011.
- Kamiński R., *Wybrane aspekty polityki zagranicznej Australii u progu XXI wieku*, [w:] *Wielka Brytania i Wspólnota u progu XXI wieku. Przeszość, terażniejszość, perspektywy*, red. I. Penier, Łódź 2014.
- Klatt M., *The Poles & Australia. A Partnership of Values*, Melbourne 2014.
- Korolczuk A., *Transformacja Sił Zbrojnych RP 1999–2014. Aspekt finansowy*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace” 2016, nr 3.
- Kozielski P., *Australia a transatlantyckie partnerstwo handlowe i inwestycyjne*, [w:] *Międzynarodowe stosunki gospodarcze. Nowe wyzwania współczesnej gospodarki światowej*, red. T. Sporek, S. Talar, „Studia Ekonomiczne” 2014, nr 184.
- Krakowiak M., *Droga do wielokulturowości – polityka migracyjna Australii*, „Biuletyn Migracyjny” luty 2012, nr 33.
- Kugiel P., *Relacje Unii Europejskiej z Australią: czas na strategiczne partnerstwo*, „Biuletyn PISM” 25 lipca 2017, nr 72 (1514),.
- Lencznarowicz J., *Australia*, Warszawa 2005.
- Liszczyk D., *Partnerstwo strategiczne jako instrument realizacji polityki zagranicznej Unii Europejskiej*, „Biuletyn PISM”, 22 października 2010, nr 127 (735).
- Lockyer A., *Australia's defence strategy*, Melbourne 2017.
- Lowe D., *Security*, [w:] *The Cambridge History of Australia*, vol. 2, red. A. Bashford, S. Macintyre, Cambridge 2015.
- Malinowski R., Smal T., Zawila W., *Bezpieczeństwo uczestników operacji wojskowych – identyfikacja zagrożeń i techniczne możliwości ich minimalizowania*, „Logistyka” 2014, nr 5.
- Messerlin P., Parc J., *A European Perspective on The Australia-EU Free Trade Agreement*, [w:] *Potential Benefits of an Australia-EU Free Trade Agreement. Key Issues and Options*, red. J. Drake-Brockman, P. Messerlin, Adelaide 2018.
- Olszewski T., *Geografia ekonomiczna Australii i Oceanii*, Warszawa 1988.
- Pakulski J., *Australijski program wielokulturowości*, „Biuletyn Migracyjny” luty 2012, nr 33.
- Rickard J., *Australia. Historia kultury*, przeł. W. Weinert, Wrocław 1994.
- Siekiera J., *Współpraca Polski z państwami regionu Pacyfiku Południowego*, „Młody Jurysta” marzec 2015, nr 1.

- Sprengel M., *Rozwój edukacji i ideologii edukacyjnej w Australii w XIX i XX wieku*, „Kultura i Edukacja” 2007, nr 3.
- Talarowski J., *Zamówienia publiczne w dziedzinie obronności i bezpieczeństwa. Zarys wybranych regulacji obowiązujących w polskim systemie prawnym*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1.
- The EU and Australia: Shared Opportunities and Common Challenges*, red. M. Conley Tyler, A. Mochan, Published on the occasion of the inaugural EU-Australia Leadership Forum Sydney, Australia on 2–6 June, 2017.
- Zięba R., *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*, Warszawa 2010.

Źródła internetowe

- Aussies more Asian than European, news census data reveals*, <https://www.news.com.au/lifestyle/real-life/aussies-more-asian-than-european-news-census-data-reveals/news-story/62f4c3b4955897d944b6aa69cb1f5821> [dostęp: 28.12.2018].
- A New Strategic Vision for the Australian Defence Sector. The Defence Capability Partnership Model 2014*, s. 2 i n., źródło: <http://www.defence.gov.au/WhitePaper/docs/085-duMondue%20Group.pdf> [dostęp: 2.01.2019].
- Dura M., *Używane fregaty Adelaide zamiast Mieczników i Czapli?*, 19.01.2017 r., <https://www.defence24.pl/uzywane-fregaty-adelaide-zamiast-miecznikow-i-czapli> [dostęp: 2.01.2019].
- EU-Australia PNR Agreement*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A22012A0714%2801%29> [dostęp: 29.12.2018].
- EU Crisis Management Agreement*, <http://www.austlii.edu.au/au/other/dfat/treaties/ATS/2015/8.html> [dostęp: 30.12.2018].
- Framework Agreement between the European Union and Australia*, <https://dfat.gov.au/geo/europe/european-union/Pages/australia-european-union-eu-framework-agreement.aspx> [dostęp: 28.12.2018].
- Global Firepower 2018, <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> [dostęp: 31.12.2018].
- Golowanow Ł., *HMAS Hobart przyjęty do służby*, 25.09.2017 r., źródło: <http://www.konflikty.pl/aktualnosci/wiadomosci/hmas-hobart-przyjety-dosluzby/> [dostęp: 2.01.2019].
- <https://dfat.gov.au/geo/europe/european-union/Pages/european-union-brief.aspx> [dostęp: 28.12.2018].
- <https://biznes.newseria.pl/news/australijski-przemysl,p439659151> [dostęp: 1.01.2019].
- https://canberra.msz.gov.pl/en/p/canberra_au_a_en/news/the_history_of_polish_austrian_relations [dostęp: 30.12.2018].
- <https://www.defensenews.com/naval/2017/03/29/poland-eyes-frigates-from-australia-new-submarines/> [dostęp: 1.01.2019].

- <https://www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/najnowsze/australia-i-polska-chca-poglebiac-wspolprace-obronna-j2018-08-20/> [dostęp: 3.01.2019].
- Individual Partnership and Cooperation Programme Between Australia and NATO*, źródło: <http://www.defence.gov.au/publications/docs/Australia-NATO-Individual-Partnership-Cooperation-Program.pdf> [dostęp: 4.01.2019].
- Migration Australia, 2016–17, <http://www.abs.gov.au/AUSSTATS/abs@.nsf/Latestproducts/3412.0Main%20Features32016-17?opendocument&tabname=Summary&prodno=3412.0&issue=2016-17&num=&view=> [dostęp: 22.12.2018].
- Muczyński R., *Australia kupi francuskie okręty podwodne za prawie 40 mld USD*, 27.04.2017 r., źródło: <http://www.nowastrategia.org.pl/australia-kupi-francuskie-okrety-podwodne-za-prawie-40-mld-usd/> [dostęp: 31.12.2018].
- Muczyński R., *Zaktualizowany Plan Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych na lata 2017–2022*, 19.10.2016 r., źródło: <http://www.nowastrategia.org.pl/zaktualizowany-plan-modernizacji-technicznej-sil-zbrojnych-rp-na-lata-2017-2022/> [dostęp: 2.01.2019 r.].
- Palowski J., *Zwrot ws. Adelaide. Premier zablokował zakup?*, 17.08.2018 r., <https://www.defence24.pl/zwrot-ws-adelaide-premier-zablokowal-zakup> [dostęp: 4.01.2019].
- Polski sektor stoczniowy: stan obecny, perspektywy, zagrożenia*, Fundacja Instytut Studiów Wschodnich, Warszawa 2018, s. 7–8. Źródło: <http://www.forum-ekonomiczne.pl/wp-content/uploads/2018/07/Polski-sektor-stoczniowy-2018-nowy.pdf> [dostęp: 2.01.2019].
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2014, Warszawa 2014, s. 31, źródło: <https://www.bbn.gov.pl/ftp/SBN%20RP.pdf> [dostęp: 31.12.2018].
- Strong and Secure. A Strategy for Australia's National Security*, s. 15, źródło: <http://apo.org.au/system/files/33996/apo-nid33996-44191.pdf> [dostęp: 2.01.2019].

EU – Australian cooperation in the field of defense.

The case of Poland

Summary

The article presents the issues of cooperation between Poland and Australia in the area of defence. The basis for establishing relations between these two states are the European roots of Australia and its economic, political and cultural ties with Europe. Australia has become one of the most important partners of the European Union, as it is undoubtedly evidenced by the currently negotiated free trade agreement. Australian – EU relations are also being strengthened in terms of security and defence. A reflection of the intensification of these contacts are joint actions in the field of counteracting terrorism, organized crime or purchasing weapons. Cooperation on the Australia – EU line has had a positive impact on Polish-Australian relations in the field of defence. The basis for their further development are shared traditions, values and interests. Australia's in-

terest in Poland as a potentially important partner not only on the economic or political ground, but also on defence, results in announcements of enhanced bilateral cooperation, exchange of experience in the field of development of defence capabilities and the armaments industry as well as the transfer of intellectual property. The aim of the analysis is to show the present state and perspectives of Polish-Australian cooperation in connection with declarations of the institutionalisation of these relations in the form of a cooperation agreement in the field of defence.

Keywords: defence, cooperation, Poland, Australia, EU.